

Варіант весільний:
Зажурилась перепілочка:
— Бідна моя та головочка,
Що я рано із вирію вилетіла,
Нігде мені гнізда звити,
Нігде мені діток наплодити:
Що по горах сніги лежать,
По долинах води біжать!

Озоветься соловеечко:
— Не журися, перепелочко,
Єсть у мене три сади зелені:
Що в першому те гніздо зів'єм,
А в другому діток наведем,
А в третьому діток нагодуєм
(Чуб., № 1086).

Старий виноградний мотив (про його символіку і різні нинішні варіації пор. нижче):

Ой на горі [та] город зряжен,
На городі виноград сажен,
Там Маруся ходила,
З виноградом говорила:
— Винограде, виноградочку,
Прошу тебе на порадочку, —
Прошу тебе та не зрадь мене,
Молодцю та порадь мене:
Як я піду за нелюба,

То не цвіти, виноград, красно,
Не роди [ти], виноград, рясно!
А як піду за милого,
Прошу тебе — ізходь рано,
Прошу тебе — зацвіти красно,
Та й уроди ягідок рясно!
Ви, віточки, поскиляйтеся,
Ви, ягідки, посповняйтеся,
(Чуб., № 512).

Кілька мотивів з недавньої східноукраїнської (слобідської) вулиці:

В лісі, лісочку
Виростали чотири дубочки,
Схилилися верхи до купочки,
Налинули сиві голубочки,
Сіли, впали та й заворкували.
Крилочками круту гору вкрили,
Поміж себе річи говорили...

Що житечко, що пшеничка — оден колосок,
Що у Іванка, у Маречки оден голосок.
Іванко заговорить — як у дзвін задзвонить,
Маречка засміється — Дунай сколихнеться.
Дунай розілеться — вода сколихнеться,
Нехай тому Іванкові легенько ікнеться!..¹

Загалом же, як я вже підніс, стара «юлонька» (вулиця) розгубила свій старий репертуар, прийняла нові пісні, і тільки де-не-де під захистом обряду зацілили її старші мотиви.

Характеристичні прикмети старої поезії. П'ятдесят літ тому, в програмі систематизації народної словесності, виробленій для київського географічного (власиво, етнографічного!) товариства (т. зв. «юго-западного отдѣла Рус. Географ. Общества») Антоновичем і Драгомановим, — головно сим останнім, очевидно, котрим вона була й підписана, — була висловлена гадка, на жаль, не розвинена і не переведена відповідно², про оригінальні і неоригінальні еле-

¹ Сборникъ харк. ист.-фил., об. 17, с. 144, 155.

² Слабою стороною самої програми було се, що автори її, по традиції старших етнографічних праць, головний натиск все-таки при тім

менти в народній укр. словесності. Автори програми справедливо піднесли, що головню в репертуарі пісеннім, і то передусім обрядовім і побутовім, треба шукати оригінальних прикмет, які можуть характеризувати народний світогляд і народний побут. Пісні дидактичного або забавного характеру («дидактичні пісні, баляди, сатира, карикатура, пародія, гра слів і жарт», як вони се характеризували), і так само прозова література, яка майже в цілості притикає до сеї другої (дидактичної і забавної) пісенної категорії,— трактують головню теми мандрівні, запозичені, тому «в дуже обмеженій мірі можуть признаватись за національні і побутові».

Дійсно, переглядаючи пісенний репертуар, зв'язаний з культовими і обрядовими останками, ми спостерігаємо тут не тільки багаті пережитки старої культової пісні і драматичної дії, але і в темах і поетичнім трактуванні їх відчуваємо реальне відбиття своєрідного побуту і — своєрідну, в значній мірі оригінальну творчість. Вона витворила певні, скристалізовані поетичні мотиви, *loci communes* поетичної фактури, опанувала образи піддані творчістю і побутом сусідів, органічно перетворила їх в огні власного мистецтва і надала безсумнівну індивідуальність словесності сеї доби, яка пробивається і нині через пізніші літературні верстви, з-під румовища сеї й пізніших епох життя і творчості. З попереду наведених взірців, я думаю, читач відчув сей аромат творчості старої доби, яка відбивається в самій мові, в стилізації, манері, більш важкій, лапідарній, грубоватій, ніж пізніша творчість покозацької доби, яка її покрила. Я позволю ще навести кілька таких *loci communes* сеї старої поезії, не завдаючи собі завдання дати скільки-небудь повний їх перегляд.

Такі насамперед образи дерева, в різних варіантах, що виступають особливо в усяких комбінаціях заспіву:

Ой в ліску, в ліску, а в жовтім піску
Росте деревце, тонке, високе,
Тонке, високе, в корінь глибоке.
В корінь глибоке, в листок широке,
В листок широке, в цвіток багрове,
В цвіток багрове, в верху кудряве,

клали на систематику пам'яток народної творчості, даючи їй перевагу над її морфологією й історією. Поділяючи їх на доволі дрібні групи, вони, правда, висловлювали побажання, щоб в рамках кожного відділу пісні розкладались «по культурним епохам», але се побажання було доволі тяжко погодити з принципами систематики по формам і темам, і тому етнографія наша зісталась при старій систематичі, менше дбаючи про вислідження еволюції словесного мистецтва.

(Вар.: А в лист широке, в корінь дуплаве,
В корінь дуплаве, в верху кудряве)

(Гн., II, с. 78).

Се може бути ялина або «золота» сосна, відповідна жовтому піску, котра так іноді і зістається з «листом широким», який належить первісно до іншого дерева — улюбленого явора (*Ай в полі, в полі є три явори, тонкі, високі, в корінь глибокі, в корінь глибокі, в верху лиснаті*). Може се бути дуб (*А в лісі, в лісі, в зеленім гаю, росте дубочок тонкий, високий*) і т. д.

Але за сими звичайними деревами стоїть, очевидно, образ дерева ідеального, символічного, «райського дерева» — дерева життя¹. Воно виступить перед нами в ролі весільного гильця:

Благослови, Боже, і Божая Мати, деревця вбирати!
Райське деревенько перед раєм стояло,
В рай ся похияло, сильно зацвітало (Гол., I, 99).

Воно ж величалось в різдвяних піснях як дерево життя, що сплинуло бистрими річками, несучи на собі родину, котрій адресується величальна пісня.

Воно ж виступає в космогонічній коляді — одній з найцікавіших пам'яток нашої усної поезії:

Варіант Ходаковського:
Що ж нам було з світа початку?
Не було нічого, ідна водонька.
На тій водоньці ідне деревенько,
На тім деревеньку шовкове гніздо,
А в тім гнізденьку три голубоньки.
Не три голубоньки — три
ангелоньки,
Уж ся впустили в глибоке море,
В глибоке море на самее дно,
Винесли нам [вни] три
пожитоньки:
Перший пожиток — возимо жито,
Возимо жито людям на хлібець,
Другий пожиток — яру
пшениченьку,
Яру пшениченьку на проскіроньку,
До служби божой, до церковоньки.
Третий пожиток — зелену траву,

Зелену траву для худобоньки.

Варіант Вагилевича:

Коли ж не било з нашада світа,
Тогди не било неба ні землі,
Ино лем било синое море,
А серед моря зелений явір.
На явороньку три голубоньки,
Три голубоньки радоньку радят,
Радоньку радят, як світ сновати:
— Та спустимеся на дно до моря,
Та дістанеме дрібного піску, —
Дрібний пісочок посіеме мир,
Та нам ся стане чорна земляця.
Та дістанеме золотий камінь,
Золотий камінь посіеме ми,
Та нам ся стане ясне небонько,
Світле сонінко, ясий місячик,
Ясна зірниця, дрібні звіздочки.

Новий варіант з Печеніжина (аналогічний в дечім з старим, опублікованим в 1840-х рр. Костомаровим):

А як то було з початку світа,
Не було тогди неба ні землі,

А лишень було синее море,
А на тім морі ой два дубочки,

¹ Так толкував Потебня і пісенний явір (*Ой ніхто там не бував, де ся явір розвивав*) — «широка підсонічна сцена, під світовим явром, неприступним для простого смертельника» (Слово, § 32).

На тих дубочках два голубоньки,
Два голубоньки з неба зіслані,
З неба зіслані на відпитані.
Стали радити, як світ сотворити:
Спустімся в море до самого дна,

Виберім собі синій каменець
Синій каменець, синее небо;
Виберім собі жовтий каменець,
Жовтий каменець — жовтая земля
| (Гн., ч. 66).

Лишивши на боці додатки, очевидно, пізнішого характеру, тих ангелів, церкви, просфори, дістаємо образи дуже старі: світового дерева і птаха чи птахів — творців світа і людського пожитку («трьох пожитків» чи «трьох користей» — пор. вище). Сей образ давно звернув на себе увагу дослідників, українських і неукраїнських¹, толковано й міфологічно і виходячи з дуалістичних апокрифічних мотивів; досі він, властиво, ще чекає ґрунтовнішого досліду, але в кожному разі можна і тепер повторити замітку Потєбні, що «основа сього образу без порівняння старша від богумильства» і корениться в дуже старій традиції.

Часом се райське дерево представляється прототипом винної лози — найблагодійнішої з земних рослин:

Ой плило, плило райське дерево,
Ой як приплило край із Дуная,
Та й ся приймало, корінь пустило, красно зацвіло,
А як зацвіло — вино зродило (Гн., II, с. 195).

Переходу від сього дерева-заспіву до властивої теми служить часто інша поетична фігура — сокола, що сидить на сім дереві:

На тім кудрявці [вар.: кудрі] сив сокіл сидить,
Сив сокіл сидить, далеко видить.

В інших варіантах той же образ сокола — напр., на ширті, стозі і т. ін., як його завершення (тому кінець кінцем їх і «завершують сивим соколом») — виступає в закінченні поетичного оповідання:

Сив сокіл сидить, далеко видить,
Ой видить же він чистее поле,
Чистее поле — синее море.

Варіант сей, що так живо нагадує звісний образ бурі на морі, тут закінчує господарську ідилію:

В море ся дивить, рибоньку ловить,
Рибоньку ловить господареві.

¹ *Sařarik*, *Narodopis*, 1842; Костомаров, *Объ историческомъ значеніи русской поэзии*, 1843; Erben, *Váje slovanská o stvořeni světa*. — *Casopis musea kral, Ceskeho*, 1866; Афанасьевъ, *Поэтическыя воззрѣнія славянъ*, II, с. 456 і д.; Веселовскій, *Разысканія въ области рус. духовнаго стиха*, IV. Сонъ о древъ, XI. — Дуалістическія сказанія о мирозданіи; Мочульскій; *О Голубинной книгѣ*, с. 223 і д.; Сумцовъ, *Культурныя переживанія*, розд. 188; Драгоманов, *Дуалістичне сотворення світа* (Розвідки, III).

Або:

Далеско видить, в Дунай ся дивить,
Виз-рибу видить, і з нев говорить:
Ой визе, визе, припливи ближе,
Най я тя зловлю своєю пану. (Гн., I, 135).

Але се образ, очевидно, упрощений і збіднілий. В інших варіантах сокіл і виз потрібні на щось важніше, ніж на панську вечерю: з риби буде зроблене вістря стріли, з соколиного крила — перо на стрілу господареві, що буде величатись потім такою стрілою:

Ой тобов, визе, стрільби костити,
А мнов, соколом, стрільби перити.

Або:

Ой визе, визе, мій побратиме:
Тобою, визе, постріть клеїти,
А мнов, соколом, поперувати¹, —

образ, котрому ключ дає оповідання билини про стріли Дюка Степановича, котрим «цѣны не было — клеены клеемъ осетра рыбы, перены перьемъ сиза орла».

В інших варіантах виступають інші, більш або менш реальні морські і дунайські риби — риба «чечура» (чечуга, стерлядь), золотопера або срібнопера риба, з котрої сі догорі пера йдуть на окраси молодому чи молодій².

Дунайські плавні-очерета дають прекрасний образ старого, дев'ятирогого чи навіть тридцятирогого, сімдесятирогого оленя, що там переховується:

А з гори, з долу вітрець повіва, Вітрець повіва, Дунай висиха, Дунай висиха, зільом зароста, Зільом презільом, великим пахільом.	Спасає його сивий оленець, На тім оленці тридесять рожків, На першім ріжку золотий терем ³ .
--	---

На сих великих рогах — як на дереві — міститься «теремець» або світлиця, колиска, що в інших варіантах висить на чудеснім дереві, золоторясій сосні або золотогілій яблонці — і в ній пеститься молодець або дівчина, котру величають — один з популярних величальних мотивів.

А в чистім полі стоїть яблінка,
На тій яблінці золота гильця,
А на тій гильці гей колисочка...

¹ Гол., III, с. 117; Гнатюк, 1, с. 136.

² Чубин., IV, с. 184; Метлин., 136; Потебня, Об'ясненія, II, с. 248.

³ Гн., II, 77, 210, 215.

Іншим разом Дунай, море, далековидючий птах вводять інший екзотичний образ — корабля:

Ой в ліску, в ліску, на жовтім
піску
Сив сокіл сидить, далеко видить,
Далеко видить на тихий Дунай.
На тім Дунаю корабель плавляє,
А в тім кораблі золотий стільчик,
А в тім кораблі гречная панна...

Ой в ліску, в ліску і т. д.
Виросла сосна тонка, висока,
В корінь глибока, в листок широка,
В листок широка, в верху кудрява,
Бай на тій кудрі сив сокіл сидить,

А й бо він сидить, далеко видить—
На синім море корабель плаває,
В тім корабели самі престоли,
Коло тих престіл сидять панове,
Сидять панове та й старі люде—
Вни раду радять первовічную...

Ой сивий орле, високо літаш,
Високо літаш, далеко видаш,
Чи видів, орле, корабль на морн?
Ой я там видав, я сам там бував:
А в тім кораблі усе столове,
Поza столами сидять панове¹.

Дуже популярні, від Карпат до Сіверщини, теми винограду, його гроздя і його вина, яке являється атрибутом весілля, зв'язані теж з старими споминами помор'я.

Виноград — се нова форма райського дерева, яка символізує собою родіну:

Садила [Ганна] вино зелене,
Садила з низька, мовила з тиха:
Рости [ми] вино тонке, високе,
Тонке, високе, в листе широке.
А тоє вино сино завило,
Сино завило, а в пять цвіточків:
Перший цвіточок — то мій
батенько,
Другий цвіточок — моя матенька,
Третій цвіточок — то мій
братенько,
Четвертий цвіточок — моя
сестричка,
П'ятий цвіточок — то мій
миленький.

Зажурилися гори, долини,
Гори, долини, всі полонини,
Що не зродили жита, пшениці,
Але зродили зелене вино.
Зелене вино д горі ся вило,
Сино зацвіло, сильно зродило.
Стерегла ж його гречная панна...
Та стережучи твердо заснула.
Вар.: Як сокотила, шитечко шила,
Шитечко шила, твердо заснула.
Ой надлетіли райські пташки,

Ой з'їли, спили зелене вино.
Вар.: Та як летіли, в крильця
дзвонили,
В крильця дзвонили, панну
збудили.
Ой гося, гося, райські пташата,
Не обдзюбуйте виноградойку,
Бо мені вина багато треба,
Багато треба на весілічко.
Дедик за столом частує вином,
Матка на дверех багровим вином,
Братчик на дворі солодким медом.
Або:

В еднім кубочку зелене вино,
В другім кубочку солодкий медок,
В третім кубочку вороне пиво
(вар.: червоне, багряне, гіркеє
пиво).

Зелене вино для господаря,
Солодкий медок для господині,
Вороне пиво для челядоньки.
Вар.: медок солодкий на
челядоньку,
Багряне пиво на колядочку,
Зелене вино та й до церковці —
Тому воно: Зелене вино — Богові
мило.

Дівчина, що садить чи стереже виноград, входить, очевидно, в символічний ряд, де ся сторожа чи плекання саду означає зберігання себе для милого:

¹ Гн., II, 41, 209, 272.

Ой в полі-полі межі дороги,
Ой стоїть же там золота ряска,
Стереже ж її красна дівочка,
Надійшов ід ній батенько її:
— Урви ми, донько, золоту ряску,
Золоту ряску, червону краску!
— Ой бігме не врву, милому держу.

Так само даремно просить її мати, брат, сестра, нарешті:
Надійшов ід ній миленький її:

— Ой бігме урву, бо давно держу.
Ой в ліску, ліску на жовтім піску.

Рефрен: Зелена, зелена яблїнь червені ябка зродила!

Стерегла ябка красна дівонька... — Бігме не вержу, милому держу,
Прийшов до неї батенько її: і т. д.
— Ой донько моя, верж же ми
ябко!

Найбільш колоритна і поетично розроблена ся тема дівчини в городі — тісно споріднена з сторожею винограду — зв'язує її з мотивом убору довесілля, зробленим з золотої роси-ряси¹, зібраної дівчиною з дерева:

Попід бережок саджений садок,
Садок саджений, злотом
рошений²,

Ой зібралися райські пташата,
На рясу [росу] спали, рясу
шайнули,

Золота ряса лиш забреніла,
Як забреніла, до землі спала.

Вар.: Ой сходилися буйні вітрове,

Обтрясли ж вони золоту рясу.

Деся ми ся взяла красна дівочка,
Збирала рясу [собі] в запаску.

Вар.: Спустила вона шитий
рукавець,

Зібрала вона золоту ряску.

— Пане ковалю, та й золотарю,

Чи би ти сковав злітки чобітки,

Злітки чобітки на мої ніжки?

Чи би ти сковав кований пояс,

Та із останку золоту тканку,

А з обрізочків злотий перстенець,

Злотий перстенець на білий

палець,

До імененька, до вінчаненька?

В інших паралелях місце золотої рясни займає золота кора, обдзьобана пташками (*На тій березі золота кора, Де узалися райські пташки, Золоту кору обколупали, або: Білу березу, золоту росу, Золоту росу — жемчужну кору* і т. д.).

Аналогічний, теж дуже гарний, образ дають колядки про вінець з пав'яного пера, одного з найбільш декоративних предметів старого убору:

¹ «Золота роса» мішається з «золотою ряскою», рясá — те, що звисає з рослини: гроздя, кетяги; або звисає з убору: привіски гілля, заушниця, френзлі.

² *Вар.:* «Ой у дівоньки з-перед світлоньки | Стоїть садочок ново-саджений, | Новосаджений, обострожений, | Обострожений, злотом дунений» (Гн., II, с. 164).

По горі, по горі павоньки ходять,
Рефр.: На Дунай, на Дунай панна
з рана по воду ходила!

Павоньки ходять та пір'я ронять.

Вар.: представляє пав, очевидно,

домашніми:

Дівонька встала, двори вмітала,
Столи встиляла, павоньки гнала,
Павонько гнала в вишневий садок.
Павоньки ідуть, піренько ронять.

Тема:

Красна дівонька за ними ходить,
Піре збирає, в рукавець кладе,
З рукавця бере, на столик кладе,
З столика бере, вінок звиває.

Вар.: Віночок плете, красно
вплітає,

Бо самим шовком перевиває,
До головоньки го прикладає,
А матионьки все ся питає:

Вар.: Віночок плете, на голов
[главку] кладе,

На голов кладе, чи красно буде:

— Дивися, ненько, чи подібненько?

— Ой подібненько, моя доненько!

Вар.: Ой, донько моя, коби ще
вище,

Коби ще вище, то би ще краще!

На голов кладе, на ігру іде...

Пізніша відміна:

Чи красно буде до церкви піти...

До сього прилучається інший мотив — вітри зносять з голови дівчини вінець-павянець до води, до Дунаю, де його ловлять переємці і один з них дістає дівчину (див. вище).

В сім золоті, в перлах, в павинних або струсіх перах єсть певний стиль епохи, романсько-візантійський, іконописний, замилований в тяжких, багатих тонах декорації¹, так само як раннегерманський, т. зв. готський, або меровінгський, стиль, який теж стояв під впливами іранськими і візантійськими — в зв'язку з тодішніми культурними впливами Візантії, Боспору, Туркестану. Замилювання до сього тяжкого, золотописного стилю проходить широкою верствою в старій поезії і може до певної міри вважають її характеристичною прикметою, яка відповідає тодішній ноші, юбілярству, декоративному мистецтву. Золотошкірі дерева, жемчужна трава, золота ряска, мощені «жуковинами» (дорогим, кольоровим камінням) і всякими дорогоцінностями завішані мости, золотoverхі стоги, завершені «струсовим пером», золоті тереми і колиски, завішані «паволоками» та шовковими коврами, золоті столики — срібні слупки, золота брама — срібна приспа:

Обжинкове величання: «А в нашого пана | Золотая брама,
| Срібная приспа, | Сіло женчиків триста» (Гол., III, 196).

Весільне: «А в нашій печі золоті плечі, | А срібні крила — щоб нам коровай гнітила» (Мат. етн., 19, с. 35).

Коли кінь — то «золота грива коня покрила, срібні копита кремінь лупають, жемчужні очка звізди читають». Коли воли — то

На них роженки все золоті,
А воловоди все шовкові,
На них ярма все тисові,
На них снисочки все кедрові,
А занізочки все мідяні.

Або:

На волах ярма все кедрові,
В ярмах снисочки позолочені,
А занізочки білі лісочки,
Ой сохи твої все золоті,

¹ Нагадаю, що пави, голуби, виноград — се улюблені сеї декорації.

Сошнички твої все мідянії,
Підвої твої все дротянії,
Полиці твої все срібрянії,
Поводки твої все шовковії.

На полю:
Уродить нам ся золотий колос,
Золотий колос, срібнее зерно,
Срібнее зерно, мідяне стебло.

Або: Вона [пшениця] ізійде, як тихий Дунай,
Та вродить нам ся земчужний колос,
Земчужний колос, золоте зерно.

Навіть на попаси, де попасає герой, гора

...зродила жемчужну траву,
жемчужну траву, золоту росу,

і вітри — «...зашуміли в жемчужній траві|та задзвеніли в золотій рясі».

Не диво, отже, коли у героя величання

срібна стрільбонька, золотий лучок,
злотий човничок, срібне весельце,
золотий міст, срібная лавка.

А вже цілі скарбниці дорогоцінностей розсипаються чудесними помічниками на весільній дорозі його. Ми вже бачили їх вище; наведу ще сей варіант:

Як меш їхати у Ляцьку землю,
По королівну — по собі рівну,
Споряджу мости дорогим
кам [е] нем,
Загачу гати ляцькими шати,
Зволочу ліси паволоками,
Засію поля срібнов жемчугов.
З'їдеш на мости — задзвенять
мости,

Задзвенять мости дорогим
кам [е] нем;
З'їдеш на гати — зашумлять гати,
Зашумлять гати ляцькими шати;
З'їдеш на ліса — зашумлять ліса,
Зашумлять ліса паволоками;
З'їдеш на поля — засвітять поля,
Засвітять поля дрібнов жемчугов.

Відповідно до того, розуміється, прибирається всякими дорогоцінностями і постать дівчини:

Павляний вінок, злотий перстенець,
Перлова тканка, кований пояс,
Лися шубонька, злоті чобітки, і т. под.

Ся іконописна хвиля, що прокотилась по нашій поезії, і досі заховалася в значних останках на всій території від Сяну до Дону, не затопила всього, розуміється. Поруч того стрічаємо малюнки зовсім свобідні від такого іконописного перетяження, як, напр., популярний мотив дівочої краси:

Ой попід гори стежечка здавна,
А попри стежку чорненький тернок.
Надійшла стежкою гречна
паннонька,
Тернок зірвала, до очий клала:

— Ой коби в мене такі оченька,
Такі чорненькі, як отой тернок!..
А попри стежку червоний мачок —
Мачок зірвала д личенькам клала:
Ой коби в мене такі личенька,

Такі рум'яні, як отсей мачок!..

А попри стежку жовтеє кійло
[Stipa reptata] —

Кійлонько рвала д косонькам
клала:

— Ой коби в мене такі косоньки,
Такі жовтенькі, як сесе кійло.

(Варіантів дуже багато, напр.:

У панунейки три городойки,
В першій городці жовта лелія,
В другім городці а чорний терен,
В третім городці червона ружа;
Скочила вона в перший городець,

Вирвала собі жовту лелію —
Притулила сі до косоньки:
— Дай ми, Божейку, таку косойку,
Таку жовтеньку, таку грубеньку,
і т. д.,

причім звичайно з сим зв'язується міркування, що з такими очками, личками, косою вона б вийшла за княжого сина, за поповича, за панського сина і т. д.¹)

Або поетичний образ убрання:

На нім кошулька як сніг біленька.
Де вона прана? в краю Дунаю.
А де кручена? в тура на розі,
А де сушена? на явірничку,
На явірничку, в самім вершечку.

А де вбирана? в світлій світлонці,
В світлій світлонці при оболонці
[вікні, затягненім міхуром],
При оболонці — при яснім сонці.

Ся сорочка прана в Дунаю і сушена у тура на розі (тут, мабуть, зливаються поняття турового рогу як вішала з рогами живого тура, котрих уживають для сушення біля!) — се одно з тих сміливих, казково-гіперболічних образів, котрі також можна вважати характеристичною рисою, паралельною з тим граннем усякими дорогоцінностями. Так бачимо оленя з «теремом» чи «колискою» на рогах, де сидить величана дівчина чи парубок і займається різними делікатними заняттями: шие, вишиває, грає. В інших варіантах ся «коліска» чи «світлонька» висить на дереві, стоїть на кораблі або ще простіше — всі ті делікатні заняття відбуваються в наметі, в світлиці, яка стоїть при дорозі; але величальник не вдоволяється сим і творить цілком фантастичні образи:

Дивное звіря, сиве оленя,
На тім оленю три-девять рожків,
Ой на тих ріжках срібна коліска,
Гей в тій колісці гречная панна —
Ой сидить-сидить, шитечко шие.

Поза столами межі панами
Гречная панна, чом Настуненька,
Шитечко шила аж троякое.

Туре-олене на девять ріжків,
Ой на десятім там терем росте,
[У] тім теремі тисові столи,

На тім оленці тридесять рожків,
На першім рожку золотий терем,
А в тім теремці можний панонь-
ко —
А що ж він робить? в віргани
грає.

¹ Гнатюк, II, с. 139 і д.; Паралелі у Потебні, Об'ясн., II, с. 490 і 92.

Ми бачили сокола, який береться перенести на собі дівчину, наречену і самого героя —

Твою панночку сам перенесу,
Сам перенесу, вінка не зроню,
Тебе самого на золотий міст...

Ми бачили орлів, що орють першу ниву молодим, і в весільних піснях приходиться сей образ¹:

Орел поле ізорав, І пшениці насіяв, Дівочкам на коровай,	Молодицям на пиво, Парубочкам на диво!..
--	---

В одному з варіантів сам молодий похваляється:

Ой як буду я та женитися, Намошу мости все перстневі, Погачу гатки все вінкові, Поставлю стовпи все золоті, Повішаю короговки все шовкові, Виорю поле сизими орли, Насію жемчугу близько дороги —	Ой як буду я Ганочку везти, Забрязчать мости все перстневі і т. д. Закричать орли в чистому полі, Зацвіте жемчуг близько дороги (Малинка, № 158).
---	--

Се що потім виступає в поклику до святих-сіваців:

Ой Петре, Павле, Іване,
Зоримо поле орлами,
Та засіймо поле цвітами —
вар.: та засіймо жемчугами, і т. д.

Подібно фантастичні образи зв'язуються з конем товаришем. Він перескакує з крутого берега через сине море, не замочивши копит, ні стремена їздця; він копитами не тільки каміння креше, але воно складається в будову (в наших варіантах — церкву, але то могла бути і всяка інша будова — палата для героя абощо):

Як-ім тя виніс із трьох побзів [нагадає кінь господареві] Як ми тікали із Туреччини, За нами кульки як дробен дощик! Як ми тікали із Московщини — За нами мечі як білі ясні свічі! Як ми тікали, землю спорили, Та як я тікав з крута берега, Крута берега ч[е]рез сине море, Не замочив я білі копита, Білі копита, шовковий хвостик. <i>Вар.</i> : Коль нас нагнали с крута берега, На тихий Дунай, на сине море,—	Ти ж не замочив жовті чобітки, Ящер-сідельце, тебе молодця! Не замачав ти стремінь, сідельця, Стремінь, сідельця, тебе молодця! В мого коника золота грива, Золота грива коника вкрила, А ушеньками слухи слуховав, А оченьками звідни раховав, А копитами біл камінь лупав, Біл камінь лупав, церкву мурував... То він си виграв коня в короля — У того коня золота грива,
---	--

¹ Потебня висловив гадку, що тут орла захоплено через фонетичну близькість пнів — *орла* і *орати*. Об'яснення, II, с. 384.